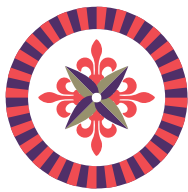

PREROZPŘÁVALA
Elena Slobodová

Rozprávky Pavla Dobšinského

ILUSTROVAL
Vladimír Král

Rozprávky
Pavla
Dobšinského

Rozprávky Pavla Dobšinského

UPRAVILA A PREROZPRAVALA
ELENA SLOBODOVÁ

ILUSTROVAL
VLADIMÍR KRÁL

IKAR

Rozprávky Pavla Dobšinského

Vybrala, upravila a prerozprávala Elena Slobodová.

Selected and retold © 2023 by Elena Slobodová

Illustrations © 2023 by Vladimír Král

Graphic design © 2023 by Marek Kianička

Slovak edition © 2023 by IKAR, a.s.

Publikáciu z verejných zdrojov podporil

Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Všetky práva sú vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať mechanicky, elektronicky, fotokopírovaním alebo iným spôsobom rozširovania bez predchádzajúceho súhlasu majiteľov autorských práv.

ISBN 978-80-551-9896-5

Obsah

Zakliata hora

— 13 —

Saktibrada

— 22 —

*Panna z rosy počatá
a z deviatich matiek splodená*

— 29 —

Radúz a Ľudmila

— 37 —

Myšacia bundička

— 47 —

Hadogašpar

— 55 —

*Dvanásti bratia
a trinásta sestra*

— 62 —

*Zlatá podkova,
zlaté pero, zlatý vlas*

— 73 —

Lomidrevo alebo Valibuk

— 85 —

Chorý kráľ

— 105 —

Zlatovláska

— 119 —

*O kráľovičovi,
čo si nevestu hľadal*

— 125 —

Černokňažník

— 133 —

Dvaja šibali

— 139 —

*Mahuliena Zlatá panna
alebo Slncová panička*

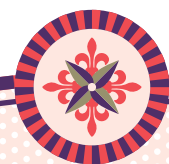
— 145 —

Zlatovlasé dvojčatá

— 157 —

Berona

— 169 —

Jelenček

— 177 —

Pani Mačička

— 185 —

Vítaz kuchta

— 192 —

Svetovládny rytier

— 205 —

Vintalko

— 223 —

Zlatá priadka

— 233 —

Škrupinový zámok

— 241 —

O kocúrikovi

— 249 —

Vysvetlivky

— 261 —

Zakliata hora

Kedysi dávno žila jedna chudobná vdova s dvoma synmi, ktorí akoby boli jeden druhému z oka vypadli. Vlastná matka ich ledva vedela rozoznať. Bratia sa mali radi, so všetkým sa svorne rozdelili a matka by ich nedala za šírý svet. A tak sa im v láske a porozumení míňal rok za rokom.

A keď šuhaji dorástli, videli, že ich vrstovníci odchádzajú do sveta, nuž aj ich začalo z domu ťahať a povedali o tom matke.

„Ach,“ vraví im tá, „či vám je doma zle, že sa chcete do sveta púšťať? Ktovie, čo by sa vám tam mohlo prihodiť, len vy radšej sedzte doma!“

Daromne ich prehovárala, daromne im dohovárala, čo si synovia raz vzali do hlavy, to si z nej nedali vyraziť. Neborká matka všetky kúty slzami vyoblievala.

„Ach, lúba mamka,“ tešili ju synovia, „už len toľko nenariekajte a nebojte sa o nás. O tri roky sa domov vrátíme a čo budete dovtedy potrebovať, to vám teraz nahotovíme.“

Tu začali znášať žito, múku, omastu, drevo, aby mala na tri roky všetkého dostatok. Keď to matka videla, trochu jej odľahlo a aj ona začala vypekať a vyvárať synom na cestu. Keď už mala všetko hotové, vraví:

„Deti moje, mali by ste ešte zabehnúť do lesa a dačo zastreliť, lebo bez pečienky by som vás nerada pustila.“

Chodia bratia, blúdia po hore od rána do poludnia, od poludnia do večera, ale ani len na stopu nemôžu natrafiť. Obrátili sa, že sa vrátia, keď tu proti nim vybehli dvaja vlci a začali sa medzi sebou ruvať. Bratia aj mali, aj nemali chuť do nich streliť.

„Ak by sme do nich dobre netrafil, mohol by sa do nás nezranený vlk aj pustiť,“ vraví jeden, „skúsme im hodiť po kúsku slaniny s chlebom.“

Len čo tak spravili, vlci sa prestali ruvať a ticho ako psi išli za bratmi až domov. Šuhaji ich zatvorili do maštale a vošli do izby.

„No, čože ste zastrelili?“ pýta sa ich matka.

„Nič,“ vraví ten o kúsok starší, „iba dvoch vlkov sme doviedli a strčili do maštale.“

„Jaj, beda mi,“ skríkla matka, „už je po mojej krave! Bežte ju obrániť!“

Utekali do maštale a tu, čuduj sa svete, kravička prežúvala na svojom mieste a vlci s veľkými zámkami na pyskoch čušali v kúte. Nevedeli sa tomu vynačudovať.

Na druhé ráno sa bratia znova vybrali na poľovačku, ale znova nezastrelili nič. Len na spiatocnej ceste zazreli, ako sa medzi sebou trhajú dva medvede. Hodili im po kúsku slaniny s chlebom, medvede začúchli a šli s bratmi až domov a dali sa zatvoriť do maštale.

Keď matka počula o medveďoch, znova sa preľakla, ale keď sa išli pozrieť, všade bol pokoj, lebo aj medvede mali v papuliach zámky.

Rovnako sa bratom vodilo aj na tretí deň. Nestrelili nič, iba priviedli domov dva levy, čo sa ruvali medzi sebou.

„Ako vidím,“ vraví im matka, „z vašej pečienky je nič.“

A tak si do kapsy poukladali postruhníky a koláče, rozlúčili sa s matkou, zvery vzali so sebou a pobrali sa, kam ich oči viedli.

Kráčali bratia tri dni a tri noci, až prišli na krížne cesty k jednej lipy.

„Brat môj,“ vraví starší, „tu sa musíme rozlúčiť. Ty choď tamtou cestou a ja sa poberiem touto. Ale vieš čo? Vyrežeme si tu do tejto lipy mená a zapichnete do nich nože. Keď sa jeden z nás bude tadiaľto vracat, vytiahne z bratovho mena nôž. Keď sa zo zárezu vyleje krv, bude to značiť, že brat je živý, ale ak potečie voda, bude to znamenať, že je mŕtvy.“

Mladší brat pristal a hneď si vyrezali mená a zapichli nože. Potom sa podelili so zvermi, podali si ruky a každý šiel svojou stranou.

Dlho, dlho chodil starší brat sem a tam hustými horami, krásnymi poľami, až prišiel do jedného mesta, ktoré bolo celučičké celé obtiahnuté čiernym súknom. Vošiel do hostinca a opýtal sa hostinského:

„Čo tu dobrého slýchať?“

„Hja, dobrého nič, ale zlého veľa,“ vraví na to hostinský. Všetci chodíme po vodu do jednej studne, lebo inú nemáme. Ale je to veľmi drahá voda. Za mestom v jednej diere býva dvanásťhlavý drak a tomu musíme každý deň dať zožrať jednu dievčinu. Keby sme mu ju nedali, nikoho by k studni nepustil a my by sme pohynuli od smädu. Všetci mešťania už podávali svoje dievčatá, a teraz je rad na kráľovej dcére. Preto kráľ rozkázal mesto čiernym súknom obtiahnuť, – ale dal vyhlásiť aj to, že keby sa našiel smelec, ktorý by toho draka premohol, dá mu svoju dcéru za ženu, k tomu pol kráľovstva a po jeho smrti celú krajinu.“

Ako to náš šuhaj počul, hneď dostal chuť na kráľovské zaťovstvo a povedal, že skúsi krajinu od toho strašného draka oslobodiť.

Hostinský zaraz utekal ku kráľovi a oznámil mu, že u neho je jeden hosť s tro- ma zvermi, ktorý chce mesto zachrániť. A hoci je oblečený len obyčajne, musí byť veľmi mocný, keď také divé zvery skrotil.

Kráľ sa novine potešil, poslal šuhajovi pekné šaty a odkázal mu, aby ne- meškal a hneď prišiel k nemu. Mládenec sa poobliekal a šiel do paláca. Tu ho všetci víтали a kráľ mu prisľúbil svoju dcéru a pol kráľovstva, ak sa mu podarí draka premôcť. Šuhaj si hneď vypýtal po dva barany pre každého zvera a pre seba ostrú šablú.

Na svitaní vysadla princezná do koča a odjachala. Za kočom kráčal šuhaj s ostrou šablou a so svojimi zvermi. Neďaleko drakovej diery kázal kočišovi zastať, princezná zišla z koča, vysadla na koňa a preletela na ňom popred dračiu dieru. Drak ju zaňuchal a vystrčil hlavu, ale namiesto peknej paničky zablyštala sa mu pred očami ostrá šabľa. Šuhaj nelenivý zaťal a drakovi odfrkla prvá hlava. Drak sa napajedil a vystrčil ďalšie tri hlavy, z ktorých šibal strašný oheň. Vtom ta priskočili zvery a začali potvoru šklbať zo všetkých strán. Zatiaľ milý šuhaj sekal, rúbal z celej sily, kým nestal aj tie tri hlavy.

Ale čože, keď drak vystrčil osem hláv a naširoko-naďaleko šibal strašným plameňom. Mládenec už ledva držal šabľu a aj vlk s medvedom strácali sily. Tu sa milý lev rozbehne, vyskočí drakovi na chrbát a mocnými pazúrmí odtrhne všetkých osem hláv.

Šuhaj hneď utekal k oslobodenej princeznej a táto sa mu od veľkej radosti nemohla naďakovať. Objímala ho a láskala, napokon stiahla z prsta prsteň a darovala ho svojmu osloboditeľovi. Potom sa všetci spolu vrátili do mesta a tu nastala radosť nad radosťou. Hneď strhli čierne súkno a celé mesto obtiahli červeným. Natešený kráľ vystrojil bohatú svadbu, dal zaťovi pol kráľovstva a všetkým bolo tak dobre, že si lepšie ani nemohli priať.

V jedno ráno, keď sa mladý kráľovič obliekol, vyzrel von oknom – a tu na jednej strane vidí krásne zelené hory a na druhej strane horu smutnú, ožltnutú ako v jeseni. Zdalo sa mu to veľmi čudné, lebo práve vtedy bola jar v najkrajšom rozpuku.

„Prečo sú,“ pýta sa pážaťa, „všetky hory naokolo pekne rozvité, iba tá jedna je ožltnutá?“

„Pane,“ povie mu páža, „to je zakliata hora. Pohynulo tam už veľa ľudí, lebo kto sa do nej dostane, ten sa odtiaľ viac nevráti.“

Kráľovič počúva, nič na to nepovie, ale hora mu neschádza z mysle.

Dobre alebo ktovie. Jedného dňa z ničoho nič povedal svojej žene, že ide na poľovačku. Zachytil zvery a šiel.

Sotvaže bol za záhradou, kde sa vzala, tu sa vzala, vyskočila pred neho líška. Pustil sa za ňou aj so zvermi, ale ju nijakovsky nemohli dohoniť.

Tak to trvalo hodnú chvíľu. Líška postála, hneď zas utekala, a to len preto, aby ich odvábila čoraz ďalej. Kráľovho zaťa to tak napálilo, že zakliat. A líška čakala iba na to, lebo nad nevinným nemala žiadnu moc. Vtom mu zrazu zmizla z očí a on zbadal, že je v hustej hore. Okolo neho bola tma ako o polnoci. Začalo mu byť úzko a rád by sa bol dostal von. Ale akoby ho tá hora mámila, zamotával sa do nej hlbšie a hlbšie.

Pod jedným dubom zastal a že bol hladný, rozložil si ohník a začal si opekať slaninku. Tu počuje nad sebou hlas:

„Zima mi, zima mi!“

Zdvihne hlavu a na strome vidí sedieť jednu starú babu.

„Keď ti je zima, pod' sa zohriať,“ vraví, ale na strome ostalo ticho.

Po chvíli sa zasa ohlásí:

„Zima mi, zima mi!“

„Veď ti vravím, keď ti je zima, pod' sa zohriať.“

Zase bolo ticho.

Po chvíli sa baba ohlásí znova:

„Zima mi, zima mi!“ a kráľovič jej už namrzený zavolá:

„Pod' sa zohriať, alebo mlč!“

„Veď by som sa išla, ale sa tých tvojich zverov bojím. Vezmi si tento prúťik, pošibaj ich, potom zídem.“

Kráľovič pošibal zvery, striga zišla zo stromu, odbehla nabok a o chvíľu doniesla na papeku napichnutú žabu a začala ju obracať nad ohňom. Ako tak tú žabu obracia, zrazu ho začne prekárať:

„Ty pečieš slaninu, ja pečiem žabu! Mne bude slanina, tebe žaba!“

A pritom mu chvíľu na slaninu masť zo žaby kvapkala, chvíľu žabu popred ústa pretahovala.

Keď sa to opakovalo niekoľko ráz, kráľovič sa nahneval a na babu nahuckal zvieratá. Ale tie sa z miesta ani nepohli, lebo z toho prúta skameneli. Vtom striga pošibala aj jeho a on v tej chvíli skamenel. Potom ho schytila a odviekla do jednej jamy.

V kráľovskom zámku čakajú mladého kráľa, vyčkávajú, prešiel deň, prešiel i druhý, tretí aj štvrtý, a on sa nevracal a nevracal.

Všetci boli smutní a pomysleli si, že zablúdil do zakliatej hory a tam zahynul.

Mladšieho brata už zunovalo po svete sa túlať, nuž sa vracal domov, prišiel na krížne cesty a vraví si:

„Akože sa môjmu bratovi vodí?“

Vytiahol zapichnutý nôž a tu sa cedí jedným krajom krv, druhým voda.

No, myslí si, toto nie je dobre. Ten je aj živý, aj mŕtvy. Musím ho vyhľadať.

A hneď sa pustil tou cestou, ktorú si vyvolil jeho brat.

Išiel, išiel aj so svojimi zvermi, išiel hustými horami, krásnymi poľami, až prišiel do tej krajiny, do paláca, kde sa priženil jeho brat.

Kráľova dcéra stála práve na dvore, a keď ho zazrela, naradovaná mu bežala v ústrety.

„Ach,“ vraví, „kdeže si mi bol tak dlho, nevedela som sa ťa dočkať.“

Nazdávala sa, že je to jej muž, lebo, ako vieme, bratia si boli navlas podobní. On sa dajako vyhovoriť, lebo sa hneď dovtípiť, že sa tu brat usadil a toto je jeho švagriná.

Keď nastala noc a oni šli spať, mladší brat medzi seba a princeznú položil meč. Tá nevedela, čo si má o tom myslieť, nazdala sa, že muž za ten čas, čo bol preč, k nej ochladol, a tak preplakala celú noc.

Mladší brat bol veľmi unavený, vstával neskoro, a keď ho páža obliekalo, i on zbadal tú smutnú ožltnutú horu a opýtal sa:

„Čo je to, že všetky hory naokolo sú pekne rozvité, a iba tá jedna jediná je taká ožltnutá?“

Páža vyvalilo oči.

„Veď som vám, vaša výsosť, o tom už raz rozprával. Či sa nepamätáte?“

„Nepamätám sa,“ odvetil mladší brat.

A páža mu rozpovedalo, že je to zakliata hora, kto sa raz do nej dostane, ten stadiaľ viac nevyjde. A že sa odtiaľ už mnoho smelých mládencov nevrátilo.

Šuhajovi nebolo treba viac počuť, hneď si pomyslel, že jeho brat musel zle pochodiť iba niekde tam. Vybral sa aj on na polovačku a s líškou sa mu povodilo celkom tak ako staršiemu bratovi.

Zvieratá si zastali nabok a lízali svojich skamenených bratov.

„Zima mi!“ ohlásil sa striga z duba.

„Keď ti je zima, pod' sa zohriať!“ zavolá mládenec.

„Veď by som sa išla, ale sa tých tvojich zverov bojím. Vezmi si tento prútik, pošibaj ich, potom zídem.“

Šuhaj sa obrátil, a tu pri svojich zveroch zazrie aj tie skamenené. Hneď mu svitlo v hlave.

Počkaj, myslíš si, veď ti ja dám, a pošibal zem.

Striga zišla dolu, doniesla na papeku napichnutú žabu a začala ju obracať nad ohňom.

„Ty pečieš slaninu, ja pečiem žabu, mne bude slanina a tebe žaba!“ prekárala šuhaja, a hneď mu na slaninu masť zo žaby kvapkala, hneď mu žabu popred ústa pretahovala.

Keď toho bolo už dosť, mládenca to nahnevalo a vylepil jej zaucho. Tu striga do neho: len zahrdúsiť a zahrdúsiť. On však zavolať na zvery a tie sa pustili do nej. Tu ho striga v strachu začala prosiť, aby ju pre všetko na svete nedal roztrhať.

„Už aj vzkries tieto zvery!“ vraví jej šuhaj, „potom ťa oslobodím.“

Tu si striga vyzula čižmy, dala mu ich obuť a prikázala mu, aby sa vyškriabal na strom, že tam nájde zlatý prútik, tým aby zvery pošibal. On všetko urobil, pošibal zlatým prútikom bratove zvery a tie v tej chvíli ožili.

„Lapte ju,“ kričí aj na tie, „driapte do živého, kým nepovie, kde mi brata podela!“

Striga už nemohla od bolesti vydržať, dala mu masť a prikázala mu ísť do jaskyne a tou masťou potrieť bratovi hrdlo. Šuhaj tak urobil a brat zaraz ožil. Potom sa obaja vrátili k zverom.

Ale počúvajte, čo sa teraz stalo! Zvery sa aj bez rozkazu pustili do strigy a dovtedy ju nepustili, kým ju nezmárnili. Len čo bolo po strige, v lese sa rozvidnelo a celá hora sa v tej chvíli utešene rozzelenala.

A ešte len teraz bolo, čo bolo! Tie skamenené zvery sa zrazu premenili na ozbrojených rytierov, ďalšie tri zvery rozsekali na drobné kúsky a pokládli na kôpku. Sotva ich takto poukladali, už z tej kôpky posekaného mäsa vstávali traja navlas im podobní rytieri. Tu sa všetci po bratsky pobozkali a odpustili si všetky viny.

Naši bratia iba začudovane hľadeli a neverili vlastným očiam. Tu sa ohlásil jeden rytier:

„Nečudujte sa, naši dobrodinci, ale vypočujte si, čo vám máme povedať! My sme šiesti bratia z kráľovského rodu, rodičia pred smrťou nerozdelili medzi nás kráľovstvo, preto sme sa stále vadili. Keď už toho bolo veľa, zakliala nás jedna príbuzná, aby sme sa ako vlci, medvede a levy bili, pokiaľ nás dvaja nevinní bratia neupokoja a pokiaľ si my jeden druhému dobre neurobíme. A teraz už viete všetko a za to, čo ste pre nás urobili, vám darujeme naše bohatstvo, ostaneme žiť s vami a naveky vám budeme pomáhať, ako len budeme vládať.“

Napokon sa všetci vrátili do kráľovského paláca. Tam princezná rozoznala muža od nemuža, brata od brata a že sa všetko tak dobre skončilo, vystrojili sto ráz bohatšiu slávnosť, ako bola svadba.

Zakrátko si dobrí synovia priviedli aj matku, starší brat ostal kraľovať v princezninej krajine a mladší sa aj so šiestimi rytiermi pobral do ich kráľovstva, kde mu z vďačnosti prepustili korunu a pomerení žili medzi sebou pokojne a šťastne.

